

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-161>

УДК 338.47; 339.56; 656.025.4

МІЖНАРОДНІ ЛОГІСТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ З РФ

INTERNATIONAL LOGISTICS IN UKRAINE IN THE TERMS OF RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Шамборовський Григорій Олегович

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8558-150X>

Shamborovskyi Grygoriy

Ivan Franko National University of Lviv

Міжнародна логістика відіграє ключову роль у розвитку економіки держави, забезпечуючи ефективний потік товарів через міжнародні кордони. Це сприяє збільшенню зовнішньої торгівлі, розширенню експортних можливостей та підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку. Завдяки оптимізації логістичних процесів знижуються витрати на перевезення та зберігання товарів, що сприяє зростанню ефективності виробництва і підтримує стабільність економіки. В статті розглянуто особливості організації логістичних операцій в Україні на сучасному етапі розвитку, проаналізовано зміни в цій галузі в умовах повномасштабного військового вторгнення російської федерації в Україну. Деталізуються процеси в сфері організації експорту та імпорту транспортних послуг в період до повномасштабного вторгнення та перший рік повномасштабного вторгнення. Виокремлені ключові особливості організації міжнародних логістичних операцій в Україні в умовах війни.

Ключові слова: логістика, міжнародна логістика, логістичні операції, експорт послуг, імпорт послуг.

International logistics plays a key role in the development of the state's economy, ensuring the efficient flow of goods across international borders. It helps to increase foreign trade, expand export opportunities, and increase competitiveness in the world market. Due to the optimization of logistics processes, the costs of transportation and storage of goods are reduced, which contributes to the growth of production efficiency and supports the stability of the economy. The purpose of the article is to analyze the factors, issues, and prospects of the organization of international logistics in Ukraine in terms of the russian-ukrainian war. The article examines the peculiarities of the organization of logistics operations in Ukraine at the current stage of development, and analyzes the changes in this field in terms of a full-scale military invasion of the russian federation into Ukraine. The processes of organization of export and import of transport services in the period before the full-scale invasion and the first year of the full-scale invasion are provided in details. The key features of the organization of international logistics in Ukraine during the war are highlighted. It was emphasized that international logistics play a key role in ensuring the effective functioning of the state's economy. They encompass the integrated management of material, product, information, and financial flows at a global level. It was determined that the war harmed the export and import of transport services in Ukraine. Disruption of logistics chains, transport infrastructure damage, and airspace closure caused a sharp reduction in transport volumes. At the same time, military actions made access to sea ports difficult, significantly reducing our state's export capabilities. Besides, additional costs for logistics and cargo insurance led to an increased price of transport services for both exporters and importers. The industry restoration requires significant investment and international support, and above all, the end of the war in Ukraine.

Keywords: logistics, international logistics, logistics operations, export of services, import of services.

Постановка проблеми. Міжнародна логістика відіграє вирішальну роль у забезпеченні ефективного руху товарів та послуг у глобальному масштабі, чим сприяє економічному зростанню держав. Оптимізація логістичних процесів дозволяє мінімізувати

витрати, скоротити час доставки та підвищити якість обслуговування клієнтів. Розвинена логістична інфраструктура залучає прямі іноземні інвестиції, створюючи нові робочі місця та стимулюючи розвиток суміжних галузей. Ефективна координація між різними видами

транспорту, митними службами та постачальниками логістичних послуг забезпечує безперебійний рух товарів, що є критично важливим для міжнародної торгівлі. Держави, які інвестують у модернізацію логістичних систем, отримують конкурентні переваги на світовому ринку, сприяючи диверсифікації економіки та підвищенню добробуту громадян. Таким чином, вдосконалення міжнародної логістики є стратегічним пріоритетом для економічного розвитку будь-якої країни.

Внаслідок жорстокої російської агресії, Україна змушена протидіяти не лише окупантам на полі бою, але зіштовхнулася з серйозними викликами в сфері міжнародної логістики, включаючи руйнування транспортної інфраструктури, нестабільність постачання та складнощі з митним оформленням вантажів. Відновлення ефективної логістичної системи є особливо важливим для подальшого економічного відродження та інтеграції у світові ринки в повоєнний період, що і обумовлює актуальність цієї проблематики.

Довготривала війна з російською федерацією створила безпрецедентні виклики для міжнародних логістичних операцій в Україні. Руйнування критичної та транспортної інфраструктури, блокування морських портів, порушення ланцюгів постачання та складнощі з митним оформленням істотно ускладнили імпорт та експорт товарів. Крім того, обмежений доступ до логістичних хабів у зоні бойових дій та загроза безпеці логістичного персоналу вимагають негайного пошуку альтернативних рішень для відновлення міжнародної торгівлі України з мінімальними втратами. Ефективна адаптація логістичних процесів до воєнних умов є важливою для підтримки економічної стійкості держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Зазначимо, що питанням логістичних операцій та міжнародної логістики в умовах війни присвячена значна кількість вітчизняних наукових публікацій. Зокрема, Кузяк В., Баляк У., Хрещак М. вивчали оптимізацію логістичного забезпечення аграрної продукції в умовах війни [2]. Кушнір Ю. Б., Блага М. М., Поп М. В., Поп Ю. В. досліджували стан логістики та міжнародної торгівлі України в умовах війни [3]. Мороз С. та Левченко С. аналізували економічне значення логістичної галузі України, її втрати та перспективи розвитку під час воєнного стану [4]. Прокопишин О. С., Трушкіна Н. В., Сербіна Т. В. вивчали питання організації зовнішньоекономічної логістичної діяльності аграрних підприємств в умовах

війни [5]. Трушкіна Н., Сербіна Т. досліджували роль міжнародної логістики в системі зовнішньоекономічної діяльності підприємств [7]. Сігаєва Т., Місюкевич В., Тимченко А. проаналізували плани адаптації логістичних систем до змінюваних військових і політичних умов, а також в оптимізації експортних потоків через альтернативні маршрути та транспортні засоби [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Не зважаючи на значний вітчизняний науковий доробок у галузі міжнародної логістики, бракує сучасних даних та оцінки динаміки логістичних операцій в Україні в умовах війни з рф. Актуалізація цієї проблематики здатна проявити можливості для поліпшення умов розвитку логістичних послуг та міжнародної співпраці у галузі логістичних операцій в Україні.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати чинники, проблеми та перспективи організації міжнародних логістичних операцій в Україні в умовах війни з рф.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародні логістичні операції відіграють ключову роль для економіки України [4]. Ефективна логістика забезпечує безперебійний рух експортних та імпорتنих товарів, сприяючи інтеграції країни у глобальні ланцюги постачання [8]. Розвинена логістична інфраструктура залучає прямі іноземні інвестиції, створює робочі місця та стимулює розвиток суміжних галузей.

Водночас, оптимізація логістичних процесів дозволяє мінімізувати витрати, скоротити час доставки та підвищити якість обслуговування, що посилює конкурентоспроможність українських експортерів на світових ринках [5]. Таким чином, ефективна міжнародна логістика є критично важливою для економічного зростання, диверсифікації експорту та підвищення добробуту громадян України [2].

Глобалізаційний і євроінтеграційний курс розвитку України обумовлює необхідність трансформації системи міжнародних економічних відносин та управління зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Це також вимагає вирішення низки проблем у цій сфері, зокрема, модернізація транспортної, логістичної та митної інфраструктури, мережі міжнародних транспортних коридорів, створення належних інституційних умов реалізації експортної та митної політики, відповідних митних і транзитних режимів задля підвищення

пропускної спроможності пунктів пропуску кордону України тощо [7].

Логістика у світовій економіці виконує підтримуючу та супроводжуючу функцію – обслуговує зовнішню торгівлю, створює та розвиває бізнес-середовище держав-учасниць. Економіки сучасних держав здатні ефективно діяти лише в умовах зростаючої динаміки торговельних операцій, шляхом обміну товарами та послугами на внутрішньому та міжнародному ринках. Логістичне забезпечення міжнародної торгівлі – це важливий інструмент формування конкурентних переваг, таких як: висока якість обслуговування, гнучкість, оперативність, надійність, надання альтернативного вибору.

Інтеграція України до світового економічного простору прискорила застосування логістичного підходу до вирішення питання підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародних торгових ринках.

Отже, логістичне забезпечення міжнародної торгівлі – це сучасний інструмент, який допомагає досягати цілей міжнародної торгівлі за рахунок ефективності, оперативності та комплексності управління матеріальними, а також супроводжуваними інформаційними і фінансовими потоками [3].

Відповідно до проблематики дослідження доцільно проаналізувати зміни в сфері міжнародних логістичних операцій України в умовах війни, методом порівняння динаміки експортно-імпортних потоків в сфері транспортних послуг.

Розглянемо дані діаграми на якій висвітлено зміни обсягів експорту та імпорту транспортних послуг у 2021–2022 роках (рис. 1).

Згідно рис. 1, обсяг експорту транспорт-

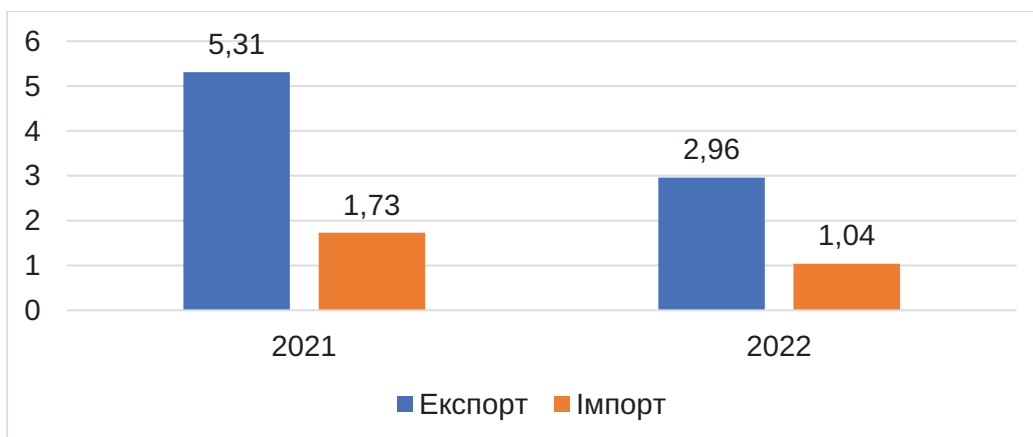
них послуг Україною внаслідок війни скоротився на 44,2%, або 2,35 млрд. доларів США з 5,31 млрд доларів США до 2,96 млрд доларів США. Така негативна зміна була прямим наслідком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, що призвело до значних проблеми в сфері поставок вантажів. Зокрема, росія заблокувала український товаропотік Чорним морем (згодом, влітку 2022 році, в рамках «Ініціативи з безпечного транспортування зерна та харчових продуктів з українських портів» морський експорт було частково розблоковано), також обстріли енергетичної та транспортної інфраструктури негативним чином вплинули на автомобільні та залізничні транспортні потоки.

Внаслідок відсутності можливості забезпечення безпеки у повітрі, у 2022 році також були введені заборони на польоти над Україною транспортної авіації, що створило нездоланну проблему участі України у міжнародній авіалогістиці, особливо у галузі транспортування та доставки спеціальних та специфічних вантажів.

Детальніше порівняльна динаміка структури експорту окремих видів транспортних послуг Україною у 2021–2022 роках відображена на рис. 2.

Згідно наведених даних у 2022 р., порівняно до 2021 р., відбулися такі зміни:

так обсяг експорту послуг морського транспорту скоротився на 59%, або 368,7 млн. доларів США, з 642,8 млн. доларів США у 2021 році до 265,1 млн. доларів США у 2022 році, в першу чергу це було обумовлено морською блокадою портів України зі сторони російської федерації, незважаючи на запуск «зернового коридору» у другій половині

Рис. 1. Порівняльна динаміка експорту та імпорту транспортних послуг Україною у 2021 та 2022 роках (млрд дол. США)

Джерело: побудовано згідно даних Держстату України [1; 6]

Рис. 2. Порівняльна динаміка структури експорту окремих видів транспортних послуг Україною у 2021 та 2022 роках (млн дол. США)

Джерело: побудовано згідно даних Держстату України [1; 6]

2022 року, даний показник за рік скоротився більше, ніж на половину;

в той же час обсяг експорту послуг повітряного транспорту знизився на 78,4%, або 1354,1 млн. доларів США, з 1728,3 млн. доларів США у 2021 році до 374,1 млн. доларів США у 2022 році, безумовно на це вплинула заборона на польоти цивільної авіації над територією України внаслідок повномасштабного вторгнення рф;

обсяг експорту послуг залізничного транспорту зменшився на 67,1%, або 297,1 млн. доларів США, з 442,6 млн. доларів США у 2021 році до 145,4 млн. доларів США у 2022 році;

обсяг експорту послуг автомобільного транспорту зріс на 1,5%, або 5,9 млн. доларів США, з 400,8 млн. доларів США у 2021 році до 406,7 млн. доларів США у 2022 році, це було обумовлено тим що транспортно-логістична інфраструктура в сфері автомобільного транспорту була пошкоджена найменше [1; 6].

Також, графічно проаналізуємо динаміку структури імпорту окремих видів транспортних послуг Україною у 2021–2022 рр. (рис. 3).

Згідно даних Державної статистичної служби України відбулися наступні зміни у перший рік російсько-української війни:

– обсяг імпорту послуг морського транспорту скоротився на 28,3 %, або 164,9 млн. доларів США, з 581,9 млн. доларів США у 2021 році до 417 млн. доларів США у 2022 році;

– обсяг імпорту послуг повітряного транспорту зменшився на 68,2%, або 367,8 млн. доларів США, з 539,2 млн. доларів США у 2021 році до 171,4 млн. доларів США у 2022 році;

– обсяг імпорту послуг залізничного транспорту знизився на 58,4%, або 163,9 млн. доларів США, з 280,7 млн. доларів США у 2021 році до 116,8 млн. доларів США у 2022 році;

– обсяг імпорту послуг автомобільного транспорту скоротився на 2%, або 4,6 млн. доларів США, з 400,8 млн. доларів США у 2021 році до 406,7 млн. доларів США у 2022 році [1; 6].

Висновки. Підсумовуючи теоретико-методологічні основи дослідження та економічний аналіз міжнародних логістичних операцій в Україні на сучасному етапі зауважимо:

1. Міжнародні логістичні операції відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування економіки держави. Вони охоплюють комплексне управління потоками

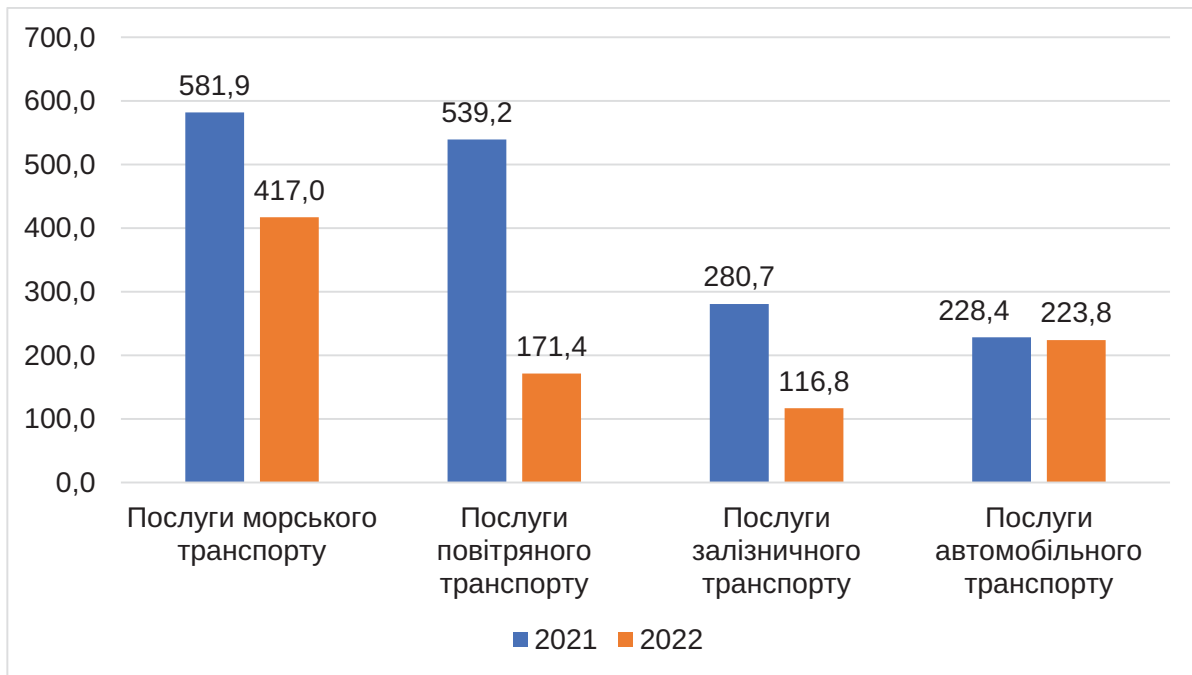

Рис. 3. Порівняльна динаміка структури імпорту окремих видів транспортних послуг Україною у 2021 та 2022 роках (млн дол. США)

Джерело: побудовано згідно даних Держстату України [1; 6]

матеріалів, продукції, інформації та фінансів на глобальному рівні. Ефективна логістика дозволяє оптимізувати витрати, прискорити доставку товарів та послуг, розширити ринки збуту та залучити іноземні інвестиції. Крім того, міжнародні логістичні операції сприяють інтеграції національної економіки у світову торговельну систему, забезпечуючи конкурентоспроможність держави на міжнародній арені.

2. Російсько-українська війна вкрай негативно вплинула на експорт та імпорт транспортних послуг в Україні. Порушення логіс-

тичних ланцюгів, пошкодження транспортної інфраструктури та закриття повітряного простору спричинили різке скорочення обсягів перевезень. Водночас, військові дії ускладнили доступ до морських портів, що негативно позначилося на експортних можливостях країни. Крім того, додаткові витрати на логістику та страхування вантажів призвели до зростання вартості транспортних послуг як для експортерів, так і для імпортерів. Відновлення галузі вимагає значних інвестицій та міжнародної підтримки, а головним чином – припинення війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Динаміка зовнішньої торгівлі послугами за видами (2000-2021). Державна статистична служба України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/zd/dseip/dseip2021_ue.xls (дата звернення: 29.04.2024).
2. Кузяк В., Баляк У., Хрещак М. Оптимізація логістичного забезпечення аграрної продукції в умовах війни. *Bulletin of Lviv National Environmental University. Series «AIC Economics»*. 2023. № 30. С. 157–162. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1949741> (дата звернення: 29.04.2024).
3. Кушнір Ю. Б., Блага М. М., Поп М. В., Поп Ю. В. Логістика та міжнародна торгівля України в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2023. № 1 (61). С. 23–25. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/278292> (дата звернення: 29.04.2024).
4. Мороз С., Левченко С. Логістична галузь України: економічне значення галузі, втрати та перспективи розвитку в умовах війни. *Development Service Industry Management*. 2023. № 3. С. 75–82. URL: <https://dsim.khmnu.edu.ua/index.php/dsim/article/view/40> (дата звернення: 29.04.2024).
5. Прокопишин О. С., Трушкіна Н. В., Сербіна Т. В. Щодо організації зовнішньоекономічної логістичної діяльності аграрних підприємств в умовах війни. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 209–217. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/186660?show=full> (дата звернення: 29.04.2024).

6. Структура зовнішньої торгівлі послугами за видами у 2022 році. *Державна статистична служба України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/ztp_kv/arh_ztp_kv2022_u.html (дата звернення: 29.04.2024).

7. Трушкіна Н., Сербіна Т. Міжнародна логістика у системі зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. № 1(3). С. 101–114. URL: <https://isg-journal.com/isjmef/article/view/54> (дата звернення: 29.04.2024).

8. Сіраєва Т., Місюкевич В., Тимченко А. Логістичне забезпечення міжнародної торгівлі: необхідність та стан в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2726> (дата звернення: 29.04.2024).

REFERENCES:

1. State Statistic Service of Ukraine. *Dynamika zovnishn'oi torhivli posluhamy za vydamy (2000–2021) [Dynamics of foreign trade in services by types (2000–2021)]*. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/zd/dseip/dseip2021_ue.xls (accessed April 29, 2024).

2. Kuziak, V., Baliak, U., & Khreschak, M. (2023). Optymizatsiia lohistrychnoho zabezpechennia ahrarnoi produktsii v umovakh vijny [Optimizing the logistical support of agricultural products in war conditions]. *Bulletin of Lviv National Environmental University. Series "AIC Economics"*, 30, 157–162. Available at: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1949741> (accessed April 29, 2024).

3. Kushnir, Yu. B., Blaha, M. M., Pop, M. V., & Pop, Yu. V. (2023). Lohistryka ta mizhnarodna torhivlia Ukrainy v umovakh vijny. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya "Ekonomika"*, 1 (61), 23–25. Available at: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/278292> (accessed April 29, 2024).

4. Moroz, S., & Levchenko, S. (2023). Lohistrychna haluz' Ukrainy: ekonomichne znachennia haluzi, vtraty ta perspektyvy rozvytku v umovakh vijny [The logistics industry of Ukraine: the economic importance of the industry, losses and prospects for development in the conditions of war]. *Development Service Industry Management*, 3, 75–82. Available at: <https://dsim.khmnu.edu.ua/index.php/dsim/article/view/40> (accessed April 29, 2024).

5. Prokopyshyn, O. S., Trushkina, N. V., & Serbina T. V. (2022). Schodo orhanizatsii zovnishn'oekonomichnoi lohistrychnoi diial'nosti ahrarnykh pidpriemstv v umovakh vijny [Regarding the organization of foreign economic logistics activities of agrarian enterprises in the conditions of war]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (42), 209–217. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/186660?show=full> (accessed April 29, 2024).

6. State Statistic Service of Ukraine. *Struktura zovnishn'oi torhivli posluhamy za vydamy u 2022 rotsi [Structure of foreign trade in services by types in 2022]*. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/ztp_kv/arh_ztp_kv2022_u.html (accessed April 29, 2024).

7. Trushkina, N., & Serbina, T. (2022). Mizhnarodna lohistryka u systemi zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti pidpriemstva [International logistics in the system of foreign economic activity of the enterprise]. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 1(3), 101–114. Available at: <https://isg-journal.com/isjmef/article/view/54> (accessed April 29, 2024).

8. Sihaieva, T., Misiukevych, V., & Tymchenko, A. (2023). Lohistrychne zabezpechennia mizhnarodnoi torhivli: neobkhidnist' ta stan v suchasnykh umovakh [Logistics support of international trade: necessity and status in modern conditions]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, 54. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2726> (accessed April 29, 2024).